

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ДРУГА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ГРАЧОВИ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF GRACHEVY AND OTHERS v. UKRAINE)**

(Заява № 18858/03, № 18923/03 та № 22553/03)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

29 листопада 2005 року

ОСТАТОЧНЕ

29.02.2006

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у п. 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ГРАЧОВИ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

У справі «Грачови та інші проти України»

Європейський суд з прав людини (друга секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п. Ж – П. КОСТА, *Голова*,

п. І. КАБРАЛ БАРРЕТО,

п. К. ЮНГВІРТ,

п. В. БУТКЕВИЧ,

п. М. ЮГРЕХЕЛІДЗЕ,

п. А. МУЛАРОНІ,

п. Е. ФУРА-СЕНДСТРЬОМ, *судді*

та п. С. НАЙСМІТ, *заступник секретаря секції*,

після обговорення в нарадчій кімнаті 8 листопада 2005 року, виносить таке рішення, що було прийняте цього дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена проти України за трьома заявами (№ 18858/03, № 18923/03 та № 22553/03), поданими до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав і основних свобод людини (далі – Конвенція) чотирма громадянами України: пані Олександрою Грачовою, паном Миколою Грачовим, паном Анатолієм Яковичем Педаном та паном Едуардом Геннадійовичем Кузнєцовим (далі – заявники) 20 травня 2003 року.

2. Уряд України (далі - Уряд) був представлений Уповноваженими - пані Зоряною Бортновською та пані Валерією Лутковською.

3. 21 червня 2004 року Суд вирішив направити заяви на комунікацію з Урядом. Відповідно до п. 3 ст. 29 Конвенції Суд вирішив, що прийнятність та суть заяв будуть розглядатись разом.

ФАКТИ

I ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Пані Олександра Грачова народилась у 1947 році; пан Микола Грачов народився у 1936 році; пан Анатолій Якович Педан народився у 1942 році; пан Едуард Геннадійович Кузнєцов народився у 1969 році. Усі заявники проживають у місті Жовті Води, Дніпропетровська область.

5. Між 1999 та 2001 роками заявники звернулись до Жовтоводського міського суду (далі – міський суд) з позовними заявами про стягнення заборгованості з заробітної плати та інших виплат з їх роботодавця – державного підприємства «Електрон-Газ» (далі – ДПЕГ).

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ГРАЧОВИ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

6. 7 червня 1999 року та 30 березня 2001 року міський суд зобов'язав ДПЕГ виплатити пані Олександрі Грачовій загальну суму 6 759,00 грн¹.

7. Рішеннями міського суду від 7 червня 1999 року та 4 травня 2001 року та ухвалою Апеляційного суду Дніпропетровської області від 15 серпня 2001 року ДПЕГ було зобов'язано виплатити пану Миколі Грачову загальну суму 5 358,00 грн.²

8. 31 березня 2000 року та 29 березня 2001 року міський суд зобов'язав ДПЕГ виплатити пану Педану заборгованість із заробітної у розмірі 7 027,00 грн.³

9. 19 лютого 1999 міський суд зобов'язав ДПЕГ виплатити пану Кузнецову заборгованість із заробітної плати в розмірі 2 916,00 грн.⁴

10. Усі вищевказані рішення набули статусу остаточних і були направлені до Жовтководського відділу державної виконавчої служби (далі – державна виконавча служба) для примусового виконання.

11. Листами від 23 та 24 січня 2003 року державна виконавча служба повідомила заявників, що їх рішення не можуть бути виконанні у зв'язку з дією Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» від 2001 року, яким було накладено заборону на продаж майна ДПЕГ.

12. 7 березня 2003 року господарський суд Дніпропетровської області (далі – господарський суд) порушив провадження у справі про банкрутство ДПЕГ та ввів мораторій на задоволення вимог кредиторів. 10 жовтня 2003 року господарський суд затвердив план санації та призначив керуючого санацією ДПЕГ.

13. 21 жовтня 2004 року державна виконавча служба закінчила виконавчі провадження відносно виконання рішень на користь заявників, оскільки присудженні їм кошти були виплачені у повному обсязі.

II ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

14. Національне законодавство викладене у рішеннях у справах «Сокур проти України» (№ 29439/02, пп. 17-22, від 26 квітня 2004 р.) та «Трихліб проти України» (№ 58312/00, пп. 25-32, від 20 вересня 2005 року).

¹ Приблизно 1 052 євро;

² приблизно 834 євро;

³ приблизно 1 088 євро;

⁴ приблизно 452 євро;

ПРАВО

I ОБ'ЄДНАННЯ СПРАВ

15. Суд вважає, що відповідно до п. 1 Правила 42 Регламенту Суду заяви мають бути об'єднані в зв'язку зі спільними правовим підґрунтям та фактами.

II ПРИЙНЯТНІСТЬ СКАРГ

1. Стверджуване порушення статті 17 Конвенції

16. Заявники скаржились, що введення Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» від 2001 року, який передбачав зупинення погашення кредиторської заборгованості державних підприємств, становило порушення статті 17 Конвенції. З матеріалів справи Суд не знаходить доказів того, що це положення було порушено. Відповідно, Суд вважає, що ці скарги мають бути відхилені відповідно до пп. 3 та 4 статті 35 Конвенції як повністю необґрунтовані.

2. Стверджуване порушення п. 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Протоколу № 1

17. Заявники скаржились на неспроможність державних органів виконати рішення, винесені на їх користь. Вони стверджували, що було порушено положення п. 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції, які передбачають таке:

п. 1 статті 6

«Кожен при вирішенні спору щодо його цивільних прав і обов'язків ... має право на справедливий і відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом. ...»

стаття 1 Протоколу № 1

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які, на її думку, є необхідними для здійснення контролю за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.»

а. Статус жертви заявників

18. Уряд наголошував, що заявники не можуть більше вважатися жертвами порушення Конвенції, оскільки рішення, винесені на їх користь, були виконані у повному обсязі.

19. Заявники не погодились з цим твердженням.

20. Суд зауважує, що це питання вже було визначено у ряді рішень Суду (див. рішення у справі «Войтенко проти України», № 18966/02, від 6 червня 2004 року, п. 35; рішення у справі «Шмалько проти України», № 60750/00, від 20 липня 2004 року, п. 34). У цих справах Суд визначив, що заявники можуть досі вважатися жертвами стверджуваного порушення прав, визначених п. 1 статті 6 Конвенції та статтею 1 Протоколу № 1, відносно періоду, протягом якого рішення, на невиконання яких скаржаться, залишались невиконаними. Відповідно, Суд відхиляє заперечення Уряду щодо відсутності статусу жертви у заявників.

б. Заперечення щодо вичерпання внутрішніх засобів захисту

21. Уряд зазначив, що заявники не вичерпали національні засоби захисту, як цього вимагає п. 1 статті 35 Конвенції, оскільки вони не оскаржили стверджувану бездіяльність органів державної виконавчої служби у національних судах та не звернулись до господарського суду для включення їх у список кредиторів у провадженні по справі про банкрутство боржника.

22. Заявники не погодились з цим твердженням, стверджуючи, що жоден з наведених засобів не був ефективним.

23. Оскільки Уряд посилався на те, що заявники не звернулись до суду зі скаргою на стверджувану бездіяльність відділу виконавчої служби, Суд зазначає, що факти справи демонструють, що протягом періоду, який розглядається, виконання рішень унеможлиблювалось законодавчими заходами, а не неналежною діяльністю відділу виконавчої служби. У цьому зв'язку Суд нагадує свою прецедентну практику, відповідно до якої скарга про відшкодування шкоди, спричиненої діяльністю відділу державної виконавчої служби, не становить ефективний засіб захисту у справах, в яких затримка у виконанні рішень суду виникла з причин незалежних від державної виконавчої служби (див. серед інших, рішення у справі «Михайленки та інші проти України» № 35091/02, пп. 38-39, ЄСПЛ 2004 —...).

24. Щодо зауважень Уряду відносно того, що заявники не звернулись до суду для внесення їх до списку кредиторів у провадженні по справі про банкрутство боржника, Суд зазначає, що в умовах здійснення санації боржника, звернення до цього засобу є зайвим. З цього приводу Суд нагадує свої висновки у вищевказаному

рішенні у справі «Трихліб проти України» (п. 42) про те, що Уряд не довів, що визнання заявника кредитором у провадженні по справі про банкрутство боржника надало б йому переваг і було ефективним для виправдання закінчення звичайного виконавчого провадження. Суд не знаходить причин робити інший висновок у цій справі.

25. Таким чином, заявники були позбавлені національних засобів захисту, на які посилався Уряд і, відповідно, дотримались вимог, передбачених п. 1 статті 35 Конвенції.

3. Висновок

26. Суд доходить висновку, що ці скарги не є необґрунтованими в сенсі п. 3 статті 35 Конвенції. Суд зазначає, що скарги не є неприйнятними за інших підстав.

III ЩОДО СУТІ

27. Уряд стверджував, що тривала неспроможність виконати рішення, винесені на користь заявників, була спричинена триваючим провадженням у справі про банкрутство ДПЕГ та його критичним фінансовим станом. Уряд далі зазначив, що державна виконавча служба здійснила всі необхідні дії і не може нести відповідальність за затримку.

28. Заявники поставили під сумнів здатність державної виконавчої служби виконати рішення на їх користь. Вони зауважили, що виконавче провадження було унеможливлене, по-перше, Законом «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна», по-друге, провадженням у справі про банкрутство боржника. Заявники зауважили, що заходи, вжиті державними органами для виконання рішень на їх користь, були недостатніми для виконання без необґрунтованої затримки.

29. Спершу Суд повинен звернутись до зауважень Уряду щодо триваючого провадження у справі про банкрутство. Суд зауважує, що у ході провадження у справі про банкрутство господарський суд може заборонити повернення будь-яких боргів підприємства боржника, і останнє залишається поза відповідальністю за затримку у виконанні своїх зобов'язань протягом перебігу такого провадження. Суд повторює, що у справі «Трихліб проти України» він вже вирішував, що така процедура, що застосовується за подібних обставин може призвести до порушення п. 1 статті 6 Конвенції. Суд вирішує, що немає підстав робити інший висновок у цій справі.

30. Оскільки Уряд посилався на складний фінансовий стан ДПЕГ Суд повторює, що підприємство було державним. До нього було застосовано Закон «Про введення мораторію на примусову реалізацію

майна» (див. вищевказаний п. 11), яким було накладено заборону на продаж майна ДПЕГ. Суд зауважує, що внутрішнє законодавство не передбачає для таких кредиторів як заявник або виконавча служба можливості оскаржити такі обмеження у разі їх незаконного або невиправданого застосування. Відповідно, відсутня можливість звернення за компенсацією у разі затримки у виконавчому провадженні, спричиненої застосуванням такого обмеження (див. вищевказане рішення у справі «Сокур проти України», п. 35).

31. Таким чином, Суд вирішує, що рішення, винесені на користь заявників, залишались невиконаними до 21 жовтня 2004 року, тобто період повернення заборгованості тривав від трьох до п'яти років без будь-якого належного виправдання, відповідно, п. 1 статті 6 Конвенції та стаття 1 Протоколу № 1 були позбавлені їх практичного змісту. Суд далі зазначає, що рішення, які розглядаються, були виконані після направлення скарг на комунікацію до Уряду-відповідача.

32. Відповідно, п. 1 статті 6 Конвенції та стаття 1 Протоколу № 1 були порушені.

IV ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

33. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє законодавство відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткову сатисфакцію, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

А. Шкода

34. Заявники просили відшкодувати матеріальну та моральну шкоду в таких розмірах:

- пані Олександра Грачова - 2 210,00 ЄВРО;
- пан Микола Грачов – 2 183,00 ЄВРО;
- пан Анатолій Якович Педан – 3 123,00 ЄВРО;
- пан Едуард Геннадійович Кузнєцов – 10 000,00 ЄВРО.

35. Уряд стверджував, що суми, які просили заявники, були необґрунтованими.

36. Об'єктивно оцінюючи ситуацію, як цього вимагає стаття 41 Конвенції, Суд присуджує заявникам загальні суми компенсації матеріальної та нематеріальної шкоди:

- пані Олександрі Грачовій - 2 210,00 ЄВРО;
- пану Миколі Грачову – 2 183,00 ЄВРО;
- пану Анатолію Яковичу Педану – 2 240,00 ЄВРО;
- пану Едуарду Геннадійовичу Кузнєцову – 2 720 ЄВРО.

Б. Витрати

37. Щодо цього заявники не надали жодних скарг в межах встановленого строку, відповідно, Суд нічого не присуджує.

В. Пеня

38. Суд вважає за доцільне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського Центрального Банку, до якої мають бути додані три відсотки.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ, СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати скарги;
2. *Оголошує* скарги заявників за п. 1 статті 6 Конвенції та статтею 1 Протоколу № 1 прийнятними, решту скарг неприйнятними;
3. *Вирішує*, що у цій справі було порушення п. 1 ст. 6 Конвенції;
4. *Вирішує*, що у цій справі було порушення ст. 1 Протоколу № 1;
5. *Вирішує*, що:
 - (а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним, відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити кожному заявнику такі суми:
 - пані Олександрі Грачовій - 2 210,00 євро (дві тисячі двісті десять євро);
 - пану Миколі Грачову – 2 183,00 євро (дві тисячі сто вісімдесят три євро);
 - пану Анатолію Яковичу Педану – 2 240,00 євро (дві тисячі двісті сорок євро);
 - пану Едуарду Геннадійовичу Кузнецову – 2 720,00 євро (дві тисячі сімсот двадцять євро),

з огляду на матеріальну та нематеріальну шкоду; валюта платежу має бути конвертована у національну валюту держави-відповідача на день здійснення платежу, плюс суму будь-якого податку, який може бути стягнуто з заявника.

(б) у випадку невиклати чи несвоечасної виплати державою-відповідачем належних заявникам сум на них нараховуватиметься пеня, яка дорівнює граничній позичковій ставці Європейського Центрального Банку, плюс три відсотки з часу, коли закінчиться

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ГРАЧОВИ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

вищезгаданий тримісячний строк, і до моменту повного розрахунку.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 29 листопада 2005 року відповідно до пп. 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

С. Найсміт
Заступник Секретаря

Ж.-П. Коста
Голова Секції